

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Posudek oponentky bakalářské práce

Jméno autora	Eliška Rájová
Název práce	Případová studie střediska výchovné péče: aspekty resocializace klientů
Studijní obor	sociologie
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. et Mgr. Klára Brožovičová, Ph.D., katedra sociologie
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Andrea Bělehradová, Ph.D., katedra sociologie
Rok obhajoby	2023

Hodnocení cíle/ů práce

Eliška Rájová v úvodu práce píše: „Cílem této bakalářské práce je podat ucelený obraz o tom, jakým procesem si prochází jedinec v průběhu opětovného vrůstání a začleňování se do společnosti v průběhu procesu, který zahrnuje intervenci střediska výchovné péče.“ [9] V metodologické kapitole autorka dále uvádí, že je jejím praktickým cílem zjistit: „Jaké chování vede k umístění klienta do SVP. Popsat, jaký má vliv rodinné prostředí na umístění do střediska výchovné péče. Zjistit, jaké pocity mají klienti ze střediska výchovné péče.“ [32] Aby dostála svému cíli, stanovuje si autorka následující výzkumné otázky: „Jak připraví středisko výchovné péče klienta na návrat do společnosti? Jak probíhá resocializace při a po propuštění ze střediska výchovné péče? Kdo všechno se podílí na výchovném procesu ve středisku výchovné péče? Jak se podílí klient / jak rodina / jak pracovníci? Jak klient a zúčastnění vnímají návrat klienta do společnosti? S jakými problémy a názory se klient potýká po návratu do společnosti?“ [9, 32] Vezmu-li v potaz omezený rozsah bakalářské práce, jedná se o poměrně ambiciózní výzkumný záměr. Bohužel musím konstatovat, že se jej Rájové podařilo naplnit jen z části.

Hodnocení obsahové stránky práce

Užití zásadní odborné literatury a zdrojů		s výhradami	
Přiměřená odborná terminologie práce		s výhradami	
Vhodně zvolená metodologie		s výhradami	
Práce s výzkumnými otázkami		s výhradami	
Adekvátní průběh analýzy dat		s výhradami	
Splnění deklarovaného cíle/cílů práce		s výhradami	

Hodnocení formálních kritérií práce

Stylistická úroveň práce		s výhradami	
Pravopis a gramatika		s výhradami	
Vhodná grafická úprava stránkování a textu	dobrá		
Zpracování tabulek, obrázků, příloh	dobré		

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

Na úvod bych ráda ocenila, že si Eliška Rájová pro svůj bakalářský výzkum zvolila neotřelé a velmi zajímavé téma resocializace klientů ve středisku výchovné péče [dále jen SVP]. Při čtení práce mne však opakovaně napadala otázka, do jaké míry se autorce skutečně podařilo proniknout do studované problematiky, a zda si v kontextu bakalářského stupně nestanovila až příliš rozsáhlý a náročný výzkumný úkol.

Rájová práci rámuje prostřednictvím vhodně zvolených konceptů (socializace, resocializace, výchovy a sociální patologie), které představuje prostřednictvím rozmanitého spektra teorií. Při jejich rozboru se však bohužel často omezuje na změřt úsporných (místy i zmatečných a nedostatečně citovaných) popisů nejrůznějších přístupů, autorů a výčtů jejich kategorizací. Ve výsledku tudíž celá teoretická část práce působí dojmem, jako by se autorka sama jen obtížně orientovala v předkládaných teoriích, nesnažila se je lépe vztáhnout ke studovanému tématu, a proto nekriticky opisovala všemožné poučky ze snadno dostupných zdrojů (a to bez ohledu na jejich informační přínos pro předkládanou práci). Podobný nešvar se navíc týká i popisu samotného střediska výchovné péče [28–30]. Zde se autorka znovu zaměřuje především na vyjmenování jednotlivých typů programů (ambulantní, celodenní, pobytové) a typologie poruch chování klientů SVP, aniž by se snažila čtenářstvo seznámit s tím, na jakých konkrétních principech a postupech je resocializační program SVP založen či jaký výchovný režim klienti v rámci svého pobytu ve středisku absolvují. Autorka tudíž neposkytuje uspokojivou odpověď ani na základní otázku práce (obsaženou v anotaci i zadání bakalářské práce), kterou považuji za klíčovou pro pochopení studovaného tématu, tj. jak vlastně probíhá a v čem spočívá resocializace klientů SVP.

Ani z metodologického hlediska není práce příliš přesvědčivá. Autorka svůj výzkum zakládá na polostrukturovaných rozhovorech s šesti respondenty, z nichž tři jsou bývalí klienti SVP, dva pracovníci SVP a jedna kurátorka orgánu sociálně-právní ochrany dětí [35–36] (ačkoliv tu Rájová řadí taktéž mezi pracovníky SVP [34]). Rájová tedy studuje tři vzájemně nesourodé skupiny respondentů, aniž by dostatečně refletovala odlišnost pozic, ze kterých o tématu promlouvají.

Přestože autorka deklaruje, že si zvolila metodu osobní případové studie, nelze říci, že by se skutečně důsledně věnovala zkušenostem a příběhům jednotlivých respondentů. Rájová kupříkladu pouze v jednom případě uvádí věk, kdy se respondentka dostala do SVP, přičemž v dalších dvou případech bývalých klientů SVP lze jen tušit, že respondenti absolvovali resocializační pobyt pravděpodobně na druhém stupni ZŠ [35–36]. Autorka neřeší ani aktuální věk respondentů/ky (víme jen, že jsou všichni starší 18 let), ačkoliv z analytického hlediska by bylo pravděpodobně vhodné zvážit, v kolika letech pobyt v SVP absolvovali, v jaké životní fázi se momentálně nachází, s jakým časovým odstupem tedy danou zkušenost zpětně hodnotí, a zda/jak může tato situace potenciálně ovlivňovat i jejich výpovědi a vzpomínky. V kontextu případové studie mi v textu mimo jiné chybí i informace o tom, zda všichni klienti absolvovali pobyt ve stejném SVP, nebo jestli referují o zkušenostech z různých zařízení (a zda/jak se výchovné postupy v rámci jednotlivých SVP navzájem liší).

Nešvary předchozích částí textu pak částečně negativně dopadají i na výslednou analýzu rozhovorů. Vzhledem k tomu, že autorka řádně nevysvětluje principy a průběh resocializačního režimu SVP, jsou její zjištění mnohdy nedostatečně zasazena do širšího kontextu, a vyvolávají proto ve mně (jakožto neznalé čtenáře) více otázek než odpovědí. Analytické závěry autorky navíc nejsou vždy příliš přesvědčivé. Když například pomocí obrázku ilustruje, „jak probíhá spolupráce mezi jednotlivými aktéry resocializace klienta střediska výchovné péče“ [40], opomíjí v něm vyznačit vazbu mezi školou a zákonným zástupcem, ačkoliv se ze sebraných dat z rozhovorů jeví, že je to často právě kooperace mezi zákonným zástupcem a školou, na jejímž základě se až později buduje kontakt mezi zákonným zástupcem klienta a SVP [srov. 35–6]. Fakt, že danou nesrovnalost obsahuje jediný analytický obrázek, jenž je v práci uveden, nutně vyvolává pochybnosti o analytické důslednosti autorky a kvalitě jejích výzkumných zjištění.

Zásadní připomínky k formální úrovni práce

V textu se nacházejí překlepy a gramatické chyby. Některé pasáže jsou v práci citovány nedůsledně (např. Freudova koncepce psychosexuálního vývoje [14]) a seznam použité literatury oplývá množstvím nedostatků. V práci postrádám seznam tabulek a obrázků, ačkoliv je nutné podotknout, že ty jsou sami o sobě zpracovány poměrně dobře.

Otázky k obhajobě práce

1. Věnujete se výzkumu resocializace klientů v rámci pobytu v SVP. Bylo by, dle Vašeho názoru, možné na dané téma aplikovat Goffmanův koncept totální instituce?
2. Na jakých principech spočívá a jak probíhá resocializace klientů v rámci SVP?
3. Jaký byl věk respondentů v době pobytu v SVP a v jaké životní fázi se dotazovaní bývalí klienti nacházejí nyní? Domníváte se, že může aktuální situace respondentů ovlivňovat i jejich výpovědi a retrospektivní hodnocení pobytu v SVP?

Stručné slovní hodnocení (dle uvážení posuzovatele)

Výsledné hodnocení práce

Oceňuji, že se Eliška Rájová v rámci bakalářského výzkumu vydala do originálního a obtížněji dostupného sociologického terénu. Z mého pohledu se jí však bohužel nepodařilo skutečně proniknout do zkoumaného tématu, v důsledku čehož práce obsahuje řadu teoretických, metodologických, analytických (a konec konců i formálních) nejasností a nedostatků. Práci proto navrhuji hodnotit stupněm D v závislosti na průběhu obhajoby.

Navržené hodnocení

D

23. 5. 2023
datum a místo

podpis autora posudku